

Vlaams
Parlement

ingediend op **1090** (2016-2017) – Nr. 2
27 april 2017 (2016-2017)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Marius Meremans

over cultuureducatie

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Ann Soete, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Herman Wynants;

Caroline Bastiaens, Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Kathleen Krekels, Bart Nevens, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Manuela Van Werde, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Tine Soens;

Imade Annouri.

Documenten in het dossier:

1090 (2016-2017) – Nr. 1: Verslag van de hoorzitting

INHOUD

1. Toelichting door minister Sven Gatz.....	4
2. Toelichting door minister Hilde Crevits	6
3. Vragen en bemerkingen	8
3.1. Caroline Bastiaens	8
3.2. Ann Brusseel	9
3.3. Tine Soens	10
3.4. Cathy Coudyser	11
3.5. Vera Celis	12
3.6. Kathleen Krekels.....	12
3.7. Bart Caron	12
4. Antwoorden van minister Sven Gatz	13
5. Antwoorden van minister Hilde Crevits.....	14
Gebruikte afkortingen.....	17

Op 16 februari 2017 organiseerde de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een gedachtewisseling met Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Media en Brussel en Hilde Crevits, Vlaams minister van Onderwijs.

Voorafgaand aan deze gedachtewisseling vond op 9 februari 2017 een hoorzitting plaats over cultuureducatie (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1090/1).

1. Toelichting door minister Sven Gatz

Minister *Sven Gatz* draagt een goede samenwerking tussen Cultuur en Onderwijs een warm hart toe. De Vlaamse Regering zoekt al langer naar manieren om de cultuureducatie in Vlaanderen en de contacten tussen beide beleidsdomeinen te versterken.

De gehanteerde definitie voor cultuureducatie is vrij breed. Cultuureducatie is doelbewust leren over en door middel van kunst, erfgoed en media via gerichte instructie, zowel binnen- als buitenschools, op het werk en in de vrije tijd. Cultuureducatie is gericht op de persoonlijke en sociale ontwikkeling en de bewustwording en op het verwerven van de competentie en de bereidheid om aan cultuur deel te nemen en deel te hebben. Kinderen, tieners, jongeren en volwassenen kunnen vanuit die stellingname hun expressiemogelijkheden en culturele vaardigheden vergroten en een open houding leren aannemen ten aanzien van kunst en cultuur en elkaar.

Over een periode van 25 jaar is in Vlaanderen een heel proces doorlopen om te komen tot wat cultuureducatie kan inhouden. Mevrouw Annick Schramme heeft daartoe een belangrijke bijdrage geleverd. Het Bamfordrapport, waarvan de conclusies nog altijd actueel blijken, is een belangrijke factor geweest in dit proces.

De minister voegt een andere betekenislaag aan het begrip cultuureducatie toe. Peter Adriaenssens stelde ooit dat jonge mensen in staat moeten zijn om het democratische debat aan te gaan. Los van een politieke stellingname is het belangrijk voor jongeren om te kunnen discussiëren over hoe ze willen samenleven en om vanuit een brede interesseopbouw voor uiteenlopende opinies open te staan. Volgens Peter Adriaenssens biedt een kwalitatief onderwijsprogramma de beste garanties om jonge mensen te leren hoe ze tot onderbouwde standpunten kunnen komen. Creatieve vorming is een van de pijlers voor kennisoverdracht. Cultuureducatie staat niet los van de rest. Dat beide departementen nog meer interactie zoeken, komt daaruit voort.

Anderzijds mag het begrip cultuureducatie niet te breed worden geïnterpreteerd. Het mag geen containerbegrip worden. Joke Schauvliege en Pascal Smet, de twee voormalig bevoegde ministers, tekenden een gemeenschappelijk strategisch beleidskader uit. Daarop is het verdere werk geënt. Minister Sven Gatz wil cultuureducatie verder verankeren.

Voor Cultuur zijn de kunst- en cultuureducatieve organisaties die lokaal of landelijk gefinancierd worden van belang. De minister heeft voor belangstellenden achtergrondinformatie over de bedoelde organisaties en de budgetomvang. Jeugd en Muziek is, sinds het niet goed afliep met de werkingssubsidie, hoofdzakelijk gericht op de werking in Brussel. Hij wil graag het debat aangaan over hoe de diverse actieve organisaties in de toekomst verder gestimuleerd kunnen worden.

Cultuureducatie en de leercomponent daarin worden informeler. Het leren gebeurt aan de hand van sociale media, websites, blogs en YouTube. Dit leren is complementair aan het leren in de klas. Die twee zaken staan niet tegenover

elkaar. Op die informele kanalen wordt ook ingezet. Er is nog een achterstand. Behalve de samenwerking met Onderwijs is er ook een engagement in samenspraak met minister Jo Vandeuren om cultuureducatie ook bij ouderen te stimuleren in het kader van Long Live Arts.

Het zwaartepunt is de samenwerking tussen Onderwijs en Cultuur. Een analyse van de gegevens toont aan dat deze samenwerking groeit. Dit is zichtbaar in de gegevens over het vervoer en het raadplegen van de website van Cultuurkuur. De vraag luidt hoe er, aan de hand van nieuwe methodieken, een nauwere verbinding kan ontstaan tussen het onderwijs en de cultuursector zodat kunstenaars, cultuurorganisaties en de onderwijssector beter en veelvuldiger met elkaar kunnen samenwerken. Cultuur in de Spiegel biedt een gemeenschappelijk denkkader. Er is twee jaar hard gewerkt om een basis te bieden voor een concept waarmee cultuureducatie concreet in de klas kan worden aangeboden. De website biedt een gemeenschappelijk platform en er is een actieplan.

Uit de acties licht minister Sven Gatz het pilootproject Kunstenaars in de Klas toe. Het betreft geen traditionele workshops – die ook hun waarde hebben – maar wel langer lopende projecten van een hele dag, enkele dagen, een week of langer. Via het VFL zijn Fikri El Azzouzi en Laïla Koubaa bereid gevonden om als schrijvers in een school aan de slag te gaan. Kunstenpunt zoekt nog een tweetal andere kunstenaars voor de opdracht. De minister gaat ervan uit dat kunstenaars op een andere manier met leerlingen kunnen connecteren dan leerkrachten. Ze moeten een diepere dimensie toevoegen. Er is een aantal scholen geselecteerd uit het aso, het bso en het tso. Jongeren kunnen, ongeacht hun achtergrond, wel degelijk de verbinding maken met cultuur. Vooral in bso- en tso-scholen bleek dit niet altijd eenvoudig. De minister refereert aan Stefan Perceval die zelf uit die richtingen komt en een koksopleiding volgde om dan later acteur te worden. Hij legde voor de mensen van beoordelingscommissies in een workshop helder uit hoe hij de link met die jongeren kon maken. Het wordt dus een leerproces over hoe men zelfs bij jongeren die in eerste instantie geen interesse lijken te hebben in cultuur, iets kan losweken.

Voor minister Sven Gatz is het van belang dat jongeren uiteindelijk ook individueel geraakt kunnen worden door cultuur. Cultuur moet deel kunnen uitmaken van de zich ontwikkelende identiteit. De aanwezigheid van kunstenaars in de klassen voor een langere periode moet het verschil kunnen maken. Naargelang de resultaten van de pilootprojecten moet worden bekeken of het concept tot een meer regulier programma wordt uitgerold. De minister verwijst kort naar het nakende fiasco in Italië omtrent de cultuurcheque en stelt zich er niet vanaf te willen maken met dergelijke vlugge initiatieven. Hij kiest voor de lange duurzame weg.

Een aantal acties loopt zoals opgesomd in de gemeenschappelijke nota. De samenwerking zal nog intensiever en beter afgestemd worden. Er komen ook bijsturingen. Van de perspectieven vanuit Onderwijs verwacht minister Sven Gatz veel. Er zijn alvast vijf inspiratiedagen in het vooruitzicht gesteld om de voorhoede van leerkrachten nog meer argumenten en motivatie te bieden om in hun school te blijven doen waarmee ze al bezig zijn en andere collega's te overtuigen. Voor de expertopleiding hebben zich ongeveer tachtig mensen uit Cultuur en Onderwijs aangemeld, waarvan er vijftientig worden overgehouden. De fundamenten van de reeds bestaande brug die veruitwendigd wordt in Cultuurkuur, worden versterkt en er worden meer bruggen tussen beide departementen gebouwd.

Vanuit Cultuur wil men een tegengewicht bieden aan de sterke organisatie die CANON Cultuurcel binnen Onderwijs is. De minister looft hun werk. Cultuur wil een sterk netwerkmodel opzetten om een optimale samenwerking te realiseren.

Dit wordt uitgewerkt met ACCE en Vitamine C en via het steunpuntenoverleg om ervoor te zorgen dat de concretisering van wat men wil brengen in scholen en cultuurhuizen overal met gelijke tred gebeurt. Naast de nieuwe acties die uitgerold worden, zijn volgens de minister vooral de verdieping en de versterking van de samenwerking belangrijke sleutels. Hij voelde in elk geval bij de twee cultuureducatiedagen die hij heeft bijgewoond – in deSingel en in Vooruit – de energie en de goesting.

2. Toelichting door minister Hilde Crevits

Minister *Hilde Crevits* stelt dat goed onderwijs geen kennismachine mag zijn. Leren is een middel om te groeien als persoon en om met anderen in diverse omstandigheden samen te leven. Cultuur geeft mee betekenis aan de wereld en de omgeving. Onderwijs is een factor in het geven van die betekenis in de persoonlijke en sociale ontwikkeling. Goed onderwijs impliceert dan ook dat cultuuronderwijs er onderdeel van is. Het actieplan moet Onderwijs en Cultuur nog dichter bij elkaar brengen en is erop gericht de match te verbeteren tussen scholen en cultuurhuizen en musea. Dit kan in het kader van de lessen esthetica en muzische vorming, maar net zo goed tijdens de lessen wiskunde of automechanica.

Er ligt al heel wat onderzoek voor, zoals Cultuur in de Spiegel en Cultuur leren smaken. Daarnaast vermeldt minister Hilde Crevits goede praktijken van samenwerking tussen Onderwijs en Cultuur zoals de dynamoprojecten en Cultuurkuur. Daarom is er gekozen voor een zeer concrete aanpak, waarmee zowel het onderwijs als de culturele sector aan de slag kunnen. Ze is ervan overtuigd dat er nog beter samengewerkt kan worden.

Een zeer positief gegeven is de stijgende trend in de cijfers over de samenwerking tussen Onderwijs en Cultuur. Er gaat in 2017 1,34 miljoen euro naar CANON Cultuurcel voor cultuureducatie. Voor het project 't Zal WELzijn is er voorzien in bijna 100.000 euro. Het budget voor cultuureducatie is licht gedaald naar aanleiding van de besparingen sinds 2014. Dit had geen negatief effect op de participatie, integendeel zelfs.

Minister Hilde Crevits overloopt de gebeurde ingrepen. Onderwijs en Cultuur zijn samengebracht op het digitale platform Cultuurkuur.be. DynamoOPWEG is een onderdeel van het dynamo3-project van CANON Cultuurcel. Het zorgt ervoor dat elke school gratis met De Lijn naar culturele bestemmingen kan. Dit leverde op één schooljaar al een stijging van 65 percent op. In het schooljaar 2015-2016 zijn in totaal 180.000 leerkrachten en leerlingen vervoerd. Het aantal ritten is sinds 2009-2010 opgelopen van 1009 naar 4127 in 2015-2016. De grootste sprong is gemaakt met het schooljaar daarvoor, met name van 2498 naar 4127 ritten.

Het aantal bezoekers op de website Cultuurkuur.be is ten opzichte van 2015 gestegen met 6 percent in 2016. Er waren 84.000 bezoekers te noteren. In 2016 maakten 357 nieuwe cultuuraanbieders een pagina aan op Cultuurkuur.be. Het totaal kwam daarmee op 1494. Nieuwe scholen vonden de weg naar de website, met name 388 in totaal, wat het aantal actieve scholen op 1276 brengt. De minister hoopt dat die beweging zich doorzet.

Het dynamoproject vertoonde al enkele jaren een daling in het aantal ingediende projecten, maar tegelijk is er een stijging merkbaar in het aantal leerlingen dat ermee bereikt wordt. In 2015 zijn 39.711 leerlingen bereikt, in 2016 waren dat er 42.730. Via het dynamoproject zijn intussen al 500.000 leerlingen bereikt, maar toch zijn er nog scholen die het aanbod niet kennen. Daarom besloot minister Hilde Crevits te investeren in het project 't Zal WELzijn.

Het actieplan zet op korte termijn in op een verhoging van het bereik van Cultuurkuur.be. Scholen kunnen subsidieaanvragen indienen in het kader van de dynamoprojecten. Dat het actieplan zo concreet is, belet niet dat er ook op lange termijn een visie is op de samenwerking. Het voornaamste is dat de samenwerking concreet vorm krijgt en dat de drempel voor scholen zo laag mogelijk ligt.

Cultuur helpt kinderen en jongeren ook om de actualiteit een plaats te geven. Minister Hilde Crevits geeft het voorbeeld van het trieste moment toen het vluchtelingenkind Aylan aanspoelde op de kust van Bodrum. Kunstenaars over de hele wereld pikten het beeld op. Zo maakte Steve Dennis het werk *How this story should have ended*. Het laatavondjournaal van de VRT selecteerde dit om de avondeditie af te sluiten en het hielp om de feiten een plaats te geven. Tegelijk werden gedichten voorgelezen van Peter Verhelst. Dergelijke insteken kunnen scholen ondersteunen om kinderen die beelden te helpen verwerken.

Leerkrachten gaan aan de slag met kunst om actuele thema's te bespreken in de lessen. De minister refereert daarbij aan de cartoons met betrekking tot de aanslagen in Parijs en Brussel. Er waren ook de vele krijttekeningen op de speelplaats. Het toont aan dat het mogelijk is om een culturele expressie te ontwikkelen die helpt omgaan met de realiteit. Ze vermeldt ook in dat verband het project Kunstenaars in de Klas.

De theorie van Cultuur in de Spiegel, ontwikkeld door professor Barend van Heusden van de Rijksuniversiteit Groningen, vormt de basis. Tussen 2012 en 2016 investeerde Onderwijs een bedrag van 636.277 euro in het onderzoek Cultuur in de Spiegel. De in Nederland ontwikkelde cultuurtheorie werd omgezet in Vlaamse praktijk en biedt nu een referentiekader voor cultuureducatie over vakken, studierichtingen en leeftijden heen.

Minister Hilde Crevits is blij met de resultaten van het onderzoek. Hiermee bedoelt ze niet louter de data en rapporten die ze in mei 2016 kreeg, maar vooral de dynamiek die het losweekte in het onderwijs om weer na te denken over cultuur. CANON Cultuurcel organiseerde in dit verband inspiratiedagen.

'Cultuurspiegel. Jouw gids voor cultuur op school' is uitgebracht en levert concrete tips om op basis van het onderzoek met cultuur aan de slag te gaan. 'Cultuur in de Spiegel. Verder, dieper, meer' legt dan weer voor leerkrachten het onderzoek bevattelijk uit. Leerkrachten die de methodiek gebruiken, komen aan het woord en delen hun ervaringen.

De Europese Commissie nam het onderzoek als basis voor de formulering van de achtste Europese sleutelcompetentie, met name zelfbewustzijn en culturele expressie.

Cultuur in de Spiegel en Cultuur Leren Smaken vormden het fundament voor het actieplan 'Samen voor meer en beter'. Dit reflecteert de ambitie om cultuur breder aan bod te laten komen binnen het onderwijs en niet louter in de lessen muzische vorming. Samenwerking tussen onderwijs- en culturele actoren zorgt voor kwaliteit en een betere aansluiting bij de echte wereld en de leefwereld van kinderen en jongeren.

Het actieplan is zeer concreet. In het kader van de Week tegen Pesten bijvoorbeeld slaan Onderwijs en Cultuur de handen in elkaar. Het project, dat gefinancierd wordt voor een bedrag van 99.000 euro, maakt pesten op een creatieve manier bespreekbaar. 56 scholen ontvingen van Iedereen Leest een boek over het thema. Dit werd in klasverband besproken en dan ging de klas er creatief mee aan de slag onder leiding van een cultuureducatieve organisatie.

Leerlingen kunnen elkaar tijdens dat langlopende traject ook anders leren kennen. De ministers woonden al dergelijke momenten bij.

Minister Hilde Crevits verzekert dat dit geen eindpunt is. Er zijn vier nieuwe pilootscholen die aan de slag gaan met Cultuur in de Spiegel met een financiering ten belope van 18.000 euro. Uit het onderzoek is gebleken dat arbeidsmarktgerichte opleidingen in het tso en het bso laag scoren op het vlak van cultuureducatie. Daarom zijn er zeer bewust vier scholen geselecteerd met dat aanbod. Ze werken met een kunstenaar of een culturele partner die hen vertrouwd maakt met cultuur zodat ze uiteindelijk zelf een beroep kunnen doen op een culturele organisatie. De scholen zijn blij met het kader van waaruit ze een visie kunnen ontwikkelen. Met de start van de expertise-opleiding Cultuur in het kader van de Spiegel kan die expertise ook effectief voor de nieuwe scholen ingezet worden. De trekker van de expertopleiding is Lode Vermeersch, die ook het onderzoek Cultuur in de Spiegel in Vlaanderen heeft geleid.

De hervorming van het dko is een sleutelpunt voor minister Hilde Crevits. De 168 academies in Vlaanderen en Brussel zijn verspreid over meer dan 200 steden en gemeenten. Het aanbod is zeer uitgebreid. Het dko is voor de minister absoluut ook echt onderwijs. Ze wil dan ook de samenwerking tussen het leerplichtonderwijs en het dko verankeren. Niet elke leerling komt van huis uit in contact met de academies. Vaak wordt het als te moeilijk of te elitair beschouwd. Als de leerkracht uit het dko systematisch kan worden ingebracht in het leerplichtonderwijs, dan verlaagt dat de drempel omdat leerlingen er op school mee in aanraking komen. Zo kunnen ze ook andere talenten ontdekken die de stap naar de academies verkleinen. Het is met de nieuwkomers in Vlaanderen ook duidelijk geworden dat niet zelden een gemeenschappelijke taal zoals muziek barrières wegwerkt. Dit kan nog meer en beter opgepikt worden. Ook leerkrachten uit het leerplichtonderwijs hebben baat bij de samenwerking en kunnen leren van het dko, bijvoorbeeld wat betreft andere kunstvormen en technieken die ondersteunend kunnen zijn in de lessen muzische vorming. Omgekeerd kunnen de leerkrachten uit het dko van het leerplichtonderwijs nog pedagogische inzichten verwerven. De minister ziet de versterkte samenwerking graag tegemoet.

3. Vragen en bemerkingen

3.1. Caroline Bastiaens

Caroline Bastiaens herinnert aan het debat tijdens de hoorzitting over wie precies in het proces betrokken is geweest en dan met name welke kunst- en cultuureducatieve organisaties. Het lijkt haar goed dat de minister over de lijst ter zake en de respectieve budgetten beschikt en dat een overzicht kan worden gegeven.

Ze is tevens tevreden dat de minister erkent dat er een leemte is gevallen door de evolutie bij Jeugd en Muziek. Dit issue moet gezamenlijk worden aangepakt.

Het project Kunstenaars in de Klas werkt met schrijvers en acteurs die respectievelijk via het VFL en Kunstenpunt gezocht worden. Het is niet eenvoudig om met beperkte middelen duurzame of langdurige trajecten op te zetten. Caroline Bastiaens vraagt hoe dit project gefinancierd wordt. Zijn er extra middelen voor uitgetrokken of valt het project binnen de reguliere werking van het VFL en Kunstenpunt?

De nota, opgesteld door beide betrokken ministers, zorgt voor een grote stap vooruit. Cultuureducatie is niet nieuw en men maakt het zichzelf niet gemakkelijk met het hanteren van een brede definitie. Ze vindt het positief dat de acties in het actieplan zeer concreet zijn. Stap voor stap evolueren, maakt een degelijke opvolging van de resultaten mogelijk.

Leren gebeurt steeds vaker op een informele manier, bijvoorbeeld via YouTube. De link met de andere bevoegdheid Media van minister Sven Gatz en de aandacht voor mediawijsheid worden alsmaar belangrijker.

Het feit dat het Departement Cultuur wil blijven investeren in een sterker netwerkmodel verheugt Caroline Bastiaens. CANON Cultuurcel is sterk uitgebouwd en kan verder worden aangevuld.

Caroline Bastiaens is overtuigd dat Onderwijs en Cultuur geen verschillende werelden zijn, maar ze vraagt zich wel af hoe cultuur en cultuureducatie verankerd kunnen worden in de eindtermen.

De positieve evoluties in een aantal scholen verheugen haar. Ze vraagt of de drempels in beeld gebracht zijn die andere scholen ervan weerhouden om te participeren en nog meer vooruitgang te realiseren. Men werkt zeer hard op het verminderen van planlast. Worden er links gemaakt?

Het actieplan is zeer concreet en beoogt positieve resultaten. De vraag daarbij is of dat ook tot duurzame verankering leidt.

Het belang van het dko en de link met het leerplichtonderwijs erkent ze graag. Ze vraagt tegelijk echter om ook in omgekeerde richting de link te leggen met de lokale cultuurpartners, met name de academies die al te vaak nog gesloten entiteiten zijn.

De positieve ingesteldheid is er en Caroline Bastiaens hoopt dat die zich doorzet.

3.2. Ann Brusseel

Ann Brusseel vindt cultuureducatie erg belangrijk. Ze verontschuldigt zich voor haar afwezigheid bij de hoorzitting van 9 februari 2017.

Naar aanleiding van de samenwerking tussen Cultuur en Onderwijs vraagt ze of er intussen verdere stappen zijn gezet in de consolidering van de rol van het dko binnen de samenwerking van de diverse actoren.

Kunstenaars in de Klas lijkt haar een bijzonder sterk project om bij kinderen de interesse te wekken voor kunst en cultuur. De diversiteit in het aanbod aan kunsten en qua deelnemende kunstenaars verheugt haar. Het zijn rolmodellen voor leerlingen en leerkrachten. Ze vraagt meer informatie over de samenwerking tussen verschillende actoren.

Ann Brusseel vraagt om oog te hebben voor de rol van kunst en cultuur in de lerarenopleiding. Uit de resultaten van de Onderwijsspiegel blijkt dat er inzake muzische vorming een negatieve tendens is. Bij de hervorming van de lerarenopleiding moet er volgens haar aandacht besteed worden aan de inhoud en de vraag hoe die anders ingevuld kunnen worden. Het streven naar kwaliteit doet de vraag rijzen of er niet teveel inhoud gestopt wordt in de lerarenopleiding. Ze meent dat nu elke student in heel veel aspecten goed moet zijn. Bij cultuureducatie is niet alleen een kennis van de theorie een vereiste, maar moet er bovendien een voeling zijn met de inhoud. Ze ziet nog veel marge voor verbetering in de lerarenopleiding en doet dat alvast met respect voor wat er al gebeurt.

Met betrekking tot het aanmoedigen van cultuurparticipatie en de daartoe aangewende methodes, zoals in Italië, beseft ook Ann Brusseel dat er geen mirakeloplossingen zijn. De gevolgen van een desastreuze politiek en dito mediabeleid in Italië kunnen niet rechtgezet worden met een cultuurcheque. Een

goede samenwerking tussen Onderwijs en Cultuur lijkt haar dan een veel zekerder traject naar meer cultuurparticipatie en een doorleefde beleving van cultuur in onze samenleving.

Wat betreft de samenwerking tussen het dko en het leerplichtonderwijs is ze zeer blij met de goede resultaten die de academies kunnen voorleggen zoals het OVSG meldde. Zijn er al meer elementen van die samenwerking bekend?

Een spreker stelde tijdens de hoorzitting dat werken met Cultuur in de Spiegel een heel andere werkwijze behelst dan bijvoorbeeld het leerplan muzische vorming. De formule heeft voordelen, maar het ene leidt niet noodzakelijk tot het andere, met name cultuurbeleving onder meer op niveau van het dko. Worden er mogelijkheden onderzocht om van Cultuur in de Spiegel een springplank te maken naar andere vormen van cultuurparticipatie, zoals bijvoorbeeld naschoolse activiteiten in het dko of later, als men de school verlaat?

Een kritiek is dat Cultuur in de Spiegel ook kan worden aangewend zonder buiten de schoolmuren te treden. Uitstappen kosten namelijk geld. Toch moet het de bedoeling zijn dat de klas nog wel naar musea kan. Hoe staan de ministers daartegenover?

Het Bamfordrapport dateert van 2008. De vergelijking met Cultuur in de Spiegel wijst uit dat de tendens inzake muzische vorming negatief is. In 2012 was er sprake van 95 percent positief voor kleuteronderwijs en 60 percent voor lager onderwijs. In 2013 gaat dat naar 94 percent voor kleuteronderwijs. Voor lager onderwijs gaat de lijn evenwel over 57 percent voor 2013-2014 naar 36 percent in 2015. Kleuteronderwijs blijft het veel beter doen, al toont de Onderwijsspiegel aan dat in 2015 nog maar 80 percent voldoet. Voor basisonderwijs muzische vorming ligt het cijfer dan op 51 percent, wat wel beter is dan 2015. Ann Brussel vraagt of de onderwijsinspectie voor muzische vorming enkel rekening houdt met bepaalde aspecten, zoals het behalen van lesdoelstellingen inzake muzische vorming en niet met bijvoorbeeld het gebruik van dynamoprojecten of Cultuur in de Spiegel.

Ann Brussel vraagt aan de minister of het niet zinvol is om het belang van cultuureducatie op te nemen in de lerarenhervorming. Kunnen muzische vorming of de motivatie ter zake ingecalculeerd worden bijvoorbeeld in een instaproef? In de lerarenhervorming kan er ook meer specifieke aandacht naartoe gaan door het tot een specialisatie te maken waarvoor mensen echt kiezen. Dit vergt wel een flexibel personeelsbeleid in de scholen.

Ann Brussel ziet ruimte en is blij met wat er al is. Essentieel is voor haar dat een school een visie heeft op cultuureducatie, want met middelen alleen komt men er niet.

3.3. Tine Soens

Tine Soens verontschuldigt zich eveneens voor haar afwezigheid bij de hoorzitting. Ze raadpleegde het advies van de SARC inzake het actieplan Cultuur en Onderwijs en sluit zich aan bij de opmerking dat het plan geen melding maakt van eventuele extra middelen zoals tijd, ruimte, mankracht en budgetten voor scholen en culturele organisaties om de educatieve programma's uit te werken. Zijn er voorstellen wat dat betreft?

De uitdagingen moeten volgens Tine Soens zo concreet mogelijk geformuleerd worden in het actieplan opdat er effectief werk van kan worden gemaakt.

3.4. Cathy Coudyser

Cathy Coudyser ziet een symboliek in het feit dat de Commissie voor Onderwijs en de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media samen vergaderen.

Cultuureducatie is breder dan cultuuronderwijs. Onderzoek wees uit dat kinderen best al heel jong met cultuur in contact komen. *Cathy Coudyser* onderstreept de rol van ouders daarin. Kinderen met minder kansen komen later ook meer drempels tegen ten aanzien van cultuur. Onderwijs heeft daarin zeker een rol te vervullen en kan maatwerk leveren. De cultuurinstellingen, de kunsteducatieve organisaties en de leerkrachten kunnen samen de perfecte match vormen om in te spelen op interesses en leeftijdsgebonden factoren. Kleuters zijn vatbaarder voor invloeden en de puberteit brengt moeilijkheden mee die aandacht verdienen. Connecteren op het juiste moment met die identiteit en de eigen leefwereld en de jongerencultuur zijn sleutels tot opheffing van drempels.

Informeel kanalen zijn enorm belangrijk. Het verheugt *Cathy Coudyser* te vernemen dat niet alleen tijdens de schooluren een andere invulling kan gebeuren, maar net zo goed tijdens middagpauzes en op woensdagnamiddagen. Kunstenaars en leerlingen vinden interactie op alle mogelijke momenten en de drempels naar cultuur worden zo weggewerkt. Lokale besturen kunnen ook een rol opnemen, bijvoorbeeld op woensdagnamiddag. Het hoeft niet altijd de leerkracht te zijn die opvangt. Ook bibliotheken, cultuurcentra of de plaatselijke kunstacademie kunnen daarvoor instaan. Ze ziet ook een plaats voor jeugdbewegingen of andere verenigingen. In al die vormen kan er voor laagdrempelige initiatieven gezorgd worden, zoals bijvoorbeeld jongerenprojecten in cultuurcentra, peter- en meterschappen over beelden in de stad, projecten rond muziek, gemeenten die lokalen aanbieden voor repetities of voor kunstenaars en amateurkunstenaars die in de gemeente werken.

Het gratis vervoer door De Lijn faciliteert de doelstellingen. De media kunnen en zouden moeten inspelen op wat er gebeurt.

Het lijkt *Cathy Coudyser* goed om na te gaan welke cultuurinstellingen over een aanbod beschikken. Ze denkt daarbij aan de grote instellingen die in de beheersovereenkomst een opdracht kregen om aan cultuureducatie te doen. Veel instellingen, ook binnen de erfgoedsector, leveren inspanningen. Ze organiseren workshops voor kinderen en hun ouders die naar specifieke voorstellingen kunnen in hun vrije tijd. Er wordt ook zoveel mogelijk met scholen samengewerkt. Het is nodig te zoeken naar manieren om de expertise uit de cultuurinstellingen op duurzame wijze door te geven aan leerkrachten en scholen. Het levert efficiëntiewinst op en de cultuurinstellingen kunnen dan door naar nieuwe projecten.

Wat betreft de kunsteducatieve organisaties zijn er na het Kunstendecreet meer inspanningen geleverd, maar ook gaten gevallen. Monitoring en mogelijke bijsturing vergen aandacht.

Het actieplan lijkt haar goed wat betreft verdieping, vorming en opleidingsmogelijkheden. Ook de reeds bestaande communicatietools openen deuren. Het platform moet nog meer bekendheid verwerven. Men is op de goede weg. Ze mist alleen nog wat acties op korte termijn, al biedt Cultuur in de Spiegel wel een stevige visie. Ze wil graag weten waar men na tien jaar wil staan. De beoogde realisaties op de iets langere termijn moeten helder zijn om de focus van de korte termijn goed te richten. Is er misschien nog een extra tool nodig om de duurzaamheid in te schatten? Zijn de ingezette middelen goed ingezet? Kan er nog toegelicht worden welke acties precies al uitgerold worden?

3.5. Vera Celis

Vera Celis vindt de combinatie tussen Onderwijs en Cultuur zeer geslaagd. Cultuur is voor haar het kunstzinnige laagje waaruit ze heel wat energie put. Net als de minister, looft ook zij het werk van Stefan Perceval, die met beide benen op de grond blijft staan.

Vera Celis herinnert aan hoe sprekers tijdens de hoorzitting vertelden hoe de hersenen van kinderen, jongeren en volwassenen reageren als ze met cultuur in aanraking komen. Ze meent dat het goed zou zijn om in alle vakken cultuur mee te nemen. Uit haar ervaring als leerkracht wetenschappen weet ze dat toonaarden bijvoorbeeld perfect aan te wenden zijn voor een les over de geluiden van zeezoogdieren. De brug is snel gemaakt.

De hervorming van het dko is van groot belang, net als de verankering van cultuureducatie in het dko en het onderwijs. Ze vraagt hoe de ministers dit willen stimuleren. Het dko vindt al vaak plaats in de gebouwen van onderwijsinstellingen. Welke mogelijkheden zien de ministers voor OKAN en bepaalde doelgroepen?

Er zijn heel wat acties beschreven in het actieplan voor het schooljaar 2016-2017. De inspectie was op 31 augustus 2016. Er wordt twee jaar heel hard gewerkt. Is er ook op het einde van 2017 een evaluatie vooropgesteld? Wat mag men nog verwachten nadien?

3.6. Kathleen Krekels

Kathleen Krekels herinnert zich dat een spreker aangaf dat de methodiek in Cultuur in de Spiegel te weinig aandacht kreeg. Er is dan ook verwezen naar de lerarenopleiding. Zelf volgde ze ook die opleiding en ze vond het een van de betere methodieken. Loopt dit in alle opleidingen gelijk of hangt de toepassing af van de individuele inzichten van de opleiding?

Er wordt gerefereerd aan de vier vaardigheden die Cultuur in de Spiegel naar voren schuift om aan cultuureducatie te kunnen doen: waarnemen, verbeelden, conceptualiseren en analyseren. Het ontbreken van kennis en houding inzake cultuur werden ter zake in vraag gesteld. Ook dat zou in de lerarenopleiding aan bod moeten komen.

In 'Cultuur en Onderwijs – Samen voor meer en beter' ziet Kathleen Krekels heel wat intenties om zoveel mogelijk actoren te betrekken. Toch was eerder aangegeven dat er nog te weinig betrokkenheid was van vele cultuuractoren. In oktober 2016 is het document vrijgegeven en een evaluatie is nog niet aan de orde. Er was wel een opleiding diezelfde maand. Was het de bedoeling om dan 700 mensen te bereiken en 75 percent tevredenheid te halen? Hoe is dat ervaren in het veld? Voldeed het aan de verwachtingen? Wat valt eruit af te leiden?

De structurele verankering van de samenwerking tussen het dko en het leerplichtonderwijs krijgt alom steun. Vanuit de basis – waar gesprekken lopen over de conceptnota ter zake – vreest men echter voor een kwaliteitsdaling van het dko als er niet voldoende middelen tegenover de investering in het leerplichtonderwijs staan.

3.7. Bart Caron

Bart Caron is blij dat de waarde van kunst en cultuur en van een brede mens- en maatschappijvorming, ook in het reguliere onderwijs, erkend wordt. Hij hoopt dat die verworvenheid niet meer wordt losgelaten. Het brede denken scherpt ook het

kritische denken aan en de eigenwaarde, de omgang met anderen en zoveel kwaliteiten. De rol van het onderwijs inzake de toegankelijkheid en de participatie is niet te onderschatten. Het is een instrument bij uitstek om de elitaire barrières te slopen voor wie niet van huis uit met kunst en cultuur in aanraking komt.

Cultuur en Onderwijs en de cultuurorganisaties en de onderwijsinstellingen hebben eigen wetmatigheden. Die stroken niet altijd met elkaar en dat overbruggen is niet vanzelfsprekend. Enerzijds vindt men dat de cultuursector te weinig betrokken wordt. Anderzijds staat diezelfde wereld ook niet altijd open voor de formats, de werkwijzen en de denkpatronen van de onderwijswereld. De brug is dus nodig, maar het onderwijs kan ook zonder de cultuurorganisaties die overbrugging realiseren naar andere kunstvormen en andere cultuurdragers.

Bart Caron is blij dat er een aanzet is tot een grondige structurele aanpak en ook met de website Cultuurkuur.be en de dynamoprojecten. Eenzijdige initiatieven zoals de cultuurcheques in Italië bieden geen valabele oplossing en kosten veel geld, maar liefst 3 miljoen euro. Dergelijke elementen kunnen alleen als extra middel dienstig zijn.

De experimenten en projecten met kunstenaars in scholen zijn niet bescheiden in ambitie, maar wel in aantal. Zowel uit de budgetten van Cultuur als van Onderwijs zal een investering nodig zijn om het concept te maximaliseren. Met de inzet van De Lijn en van Cultuurkuur.be is er al een mooi bereik. Toch bereikt men nog heel wat mensen niet. Cultuurparticipatie ligt nu eenmaal moeilijk en bereikt slechts 20 percent van de bevolking op geregelde basis. Bart Caron waardeert ten eerste de inspanningen.

Ook Bart Caron besluit met een extra pleidooi voor een nauwe samenwerking tussen het dko en het reguliere onderwijs. Er zijn nog heel wat bruggen te bouwen. Het dko heeft hier alle belang bij, zeker om kinderen op jongere leeftijd te bereiken. Het is een versterking voor deze kinderen, voor wie niet zonder meer met cultuur in aanraking komt en voor het dko zelf. Dat speelt zelf dan weer een grote rol omdat het voor 97 percent niet mikt op een professionele doorgroei. Men vormt amateurbeoefenaars of cultuurparticipanten. De diverse finaliteiten moeten hun waarde behouden en op de juiste manier ingepast worden in de andere onderwijsvormen.

4. Antwoorden van minister Sven Gatz

Minister *Sven Gatz* stelt dat vanuit Cultuur bijkomend 45.000 euro wordt vrijgemaakt. Dit moet het raderwerk in gang zetten. De bedragen die ten behoeve van cultuureducatie worden ingeschreven, in het kader van kunsten, erfgoed, sociaal-cultureel werk en jeugd, liggen veel hoger. Van de cultuureducatieve organisaties in de diverse decreten en de respectieve bedragen bezorgt de minister een detailoverzicht.

Globaal vermeldt hij welke andere spelers dan Jeugd en Muziek actief zijn op Vlaams terrein. In het kader van het Kunstendecreet zijn er in muzikeducatie Aifoon, De Veerman, MUS-E, Met-X, Musica en MATRIX, Centrum voor Nieuwe Muziek. Nog in dat verband maar voor beeldende kunsteducatie vermeldt de minister Rasa, De Nieuwe Opdrachtgevers, ART BASICS for CHILDREN en Kunst in Zicht. Onder Jeugd vindt men Artforum, Casa Blanca, Larf!, Let's Go Urban, Mooss, t Kwasteeltje, Villa Basta, Villanella en zZmogh vzw. Sociaal-culturele organisaties in de sector zijn WISPER, Amarant, de Davidsfonds Academie en de regionale volkshogescholen met een faciliterende rol. Er zijn ook binnen de amateurkunsten een aantal organisaties die met het dko samenwerken. Alles bij elkaar geteld, wordt zo toch een bedrag van 5,5 tot 6 miljoen euro ingezet voor cultuureducatieve doeleinden.

In de kunstensector ziet de minister kunstenaars en cultuurorganisaties die zeer bevoegen zijn, maar ook andere die dat minder zijn. Het is niet vanzelfsprekend om iedereen betrokken te krijgen. De minister vond het jammer dat de drie grote jeugdtheaters – KOPERGIETERY, BRONKS en HETPALEIS – lieten horen dat het moeilijk bleek om een aantal kunstenaars en gezelschappen te vinden om in de namiddag voor een wat rumoeriger publiek te spelen. De minister verwacht wel degelijk een zekere mate van betrokkenheid. Hij stelt dat niets eenvoudiger is dan voor een hoogopgeleid middenklassepubliek te spelen. Jeugd ligt iets moeilijker. Aan de algemene goodwill om iets te doen, twijfelt de minister niet.

Minister Sven Gatz is zich ervan bewust dat het opzet bescheiden is wat de samenwerking betreft. Het format is nog niet volledig duidelijk. De kunstenaars kunnen allerhande inbreng hebben maar hoe dat alles in zijn werk gaat en in elkaar past, valt nog te ontdekken. Hij geeft het voorbeeld van hoe de Nederlandse schrijver Abdelkader Benali recent voor een klas jongeren stond om hen de liefde voor taal bij te brengen. De kunstenaar slaagde erin een brug te slaan naar het eigen taalgebruik en de leefwereld van een jongeman die bij aanvang van de les nog terechtgewezen werd inzake kleding en gedrag. Dit is niet altijd even gemakkelijk, maar het is wel een doel. Die rol kunnen kunstenaars spelen. Als er zicht is op hoe de kunstenaars in de klas komen en wat er werkt, dan kan men beginnen met uitbouwen. Bovenop de vermelde middelen zijn ook de vergoedingen van de betrokken kunstenaars voor rekening van het VFL en Kunstenpunt. Ook in die zin zal men in 2018 moeten overwegen hoe het daarmee verder moet.

De driehoek waarin het dko een brugfunctie heeft naast een eigen functie, is van groot belang volgens minister Sven Gatz. Hij refereert aan het leerplichtonderwijs, de lokale partners en de amateurkunsten. Partnerschappen tot stand brengen door dingen anders te doen is het doel.

De oproep om diversiteit in het project Kunstenaars in de Klas te brengen, volgt de minister. De experts die worden opgeleid en die op school en op mesoniveau een rol te spelen hebben als katalysator, zullen afkomstig zijn uit diverse hoeken, met name uit bibliotheken, onderwijs, musea, kunstinstellingen, theatergezelschappen enzovoort. Er wordt gemikt op een brede groep.

De combinatie in het actieplan van algemene ondersteuning – vanuit Cultuurkuur en vanuit de samenwerking met de twee departementen op de stevige basis van Cultuur in de Spiegel – en de opleiding van experts, de inspiratiedagen en de nieuwe tastbare experimenten met Kunstenaars in de Klas, moet tegen de zomer al nieuwe inzichten opleveren. Dan wordt schooljaar per schooljaar bekeken wat er tot bijkomende actie kan inspireren.

5. Antwoorden van minister Hilde Crevits

Minister *Hilde Crevits* sluit zich aan bij de antwoorden van minister Sven Gatz. Wat betreft de visietekst op langere termijn, geeft ze nog mee dat er al heel wat onderzoek is gebeurd. Er is een visie en er wordt al gewerkt aan de langetermijnprojectie voor het actieplan. De minister wil echter vooral niet blijven steken in plannen en papier. Dat ziet ze te vaak gebeuren. Ze wil cultuur in de school brengen en daarom ligt de focus voorlopig op de korte termijn.

In het kader van de samenwerking tussen het dko en het leerplichtonderwijs lopen er al jaren tijdelijke projecten. De resultaten zijn best goed, maar er wordt al vijftien jaar met dezelfde scholen gewerkt. Het is dus een statisch gegeven dat zich niet verspreidt. Minister Hilde Crevits wil nagaan hoe de opgedane ervaring en expertise kunnen roteren en geborgd kunnen worden. Er is geen kruisbestui-

ving meer als men steevast dezelfde samenwerkingsverbanden blijft stimuleren. In dit geval is er geen meerwaarde in de pilootprojecten.

Dat er voldoende middelen moeten zijn voor de samenwerking tussen het dko en het leerplichtonderwijs, lijkt de minister evident, net als het punt dat de kwaliteit van het dko niet mag afzwakken. De minister gelooft niet dat dit gebeurt, en is overtuigd van de meerwaarde van de samenwerking. Heel wat academies putten zelfs al uit eigen middelen om de stap naar de scholen te zetten. De opdracht van de minister is niet eenvoudig, maar toch moet ze met de beschikbare middelen hervormingen doen. Dat ligt moeilijk. Ze begrijpt de bezorgdheid. Men heeft er alle belang bij om goed samen te werken, aangezien meer leerlingen ook meer geld betekenen.

Er zijn geen grote extra geldpotten maar de minister wil meer vrijheid geven aan de academies. De te volgen procedures om nieuw aanbod te verzekeren, zijn te stringent. Zo wil ze de academies de vrijheid laten om zelf een leeftijdsaanbod te bepalen. Het kan vanaf zes jaar, maar het is niet verplicht. Dit moet leiden tot optimalisering van samenwerkingsverbanden. Het ultieme doel is het dko te versterken.

Minister Hilde Crevits looft de investeringen van minister Ben Weyts en de inspanningen van De Lijn betreffende het busvervoer.

Cultuur in de Spiegel moet als springplank kunnen fungeren. Er is een samenwerking tussen de leerlingen van de Spectrumschool tso en bso uit Deurne en het Xaveriuscollege uit Borgerhout. Ze voerden de theatervoorstelling REL op. Zo kwamen jongeren in contact met cultuur via Cultuur in de Spiegel. Een jongeman die in het filmpje in beeld kwam, volgde een bso-opleiding en studeert intussen aan het Conservatorium. De brug kan derhalve gemaakt worden. De minister wil daar verder op inzetten.

Sommige scholen participeren niet, vanuit onwetendheid of omdat ze niet bekend zijn met het aanbod. Een brede communicatieronde is gepland in het najaar van 2017. Via Cultuurkuur.be kunnen scholen het aanbod vinden en ook een aanvraag indienen.

Een samenwerking tussen het dko en de amateurkunsten is expliciet opgenomen in de nota. In het onderwijs is er instroom en uitstroom. De amateurkunsten zijn vaak de doorstroomfactor. Om het dko de nodige vrijheid te geven, moet er rekening gehouden worden met het lokale aanbod van de amateurkunsten.

Met het oog op de lerarenopleiding zijn er cultuurdagen gehouden in deSingel en er waren en volgen nog lezingen in de hogescholen. Met universiteiten en hogescholen worden gesprekken gevoerd over erfgoededucatie en cultuur. De inhoud van de opleiding moet nog worden op punt gesteld. De suggestie inzake de specialisatie vindt de minister goed, maar toch moet elke leraar de fundamente goed beheersen – zeker in het basisonderwijs. Als zich daar een probleem voordoet, dan lost specialisatie dat niet op. Elke afgestudeerde leerkracht basisonderwijs moet in die zin een brede vormingsbasis hebben.

Ann Brusseel vraagt of de onderwijsinspectie naar het geheel van het schoolbeleid inzake cultuureducatie kijkt bij het opstellen van de Onderwijsspiegel. Ze maakt zich zorgen over de povere score voor muzische vorming.

Minister *Hilde Crevits* wil evolueren naar een inspectie die niet puntsgewijs elke eindterm quoteert, maar wel het globale beleid van de school inschat. Dit loopt voor het eerst bij universiteiten en hogescholen en is niet eenvoudig. De minister wil dit systeem ook voor het secundair onderwijs introduceren om zo scholen ook te kunnen beoordelen op hun globale aanpak.

Bart CARON,
voorzitter

Marius MEREMANS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ACCE	ambtelijk coördinatieplatform cultuureducatie
aso	algemeen secundair onderwijs
bso	beroepssecundair onderwijs
CANON	Cultuurcel van het Agentschap voor Onderwijscommunicatie
dko	deeltijds kunstonderwijs
Met-X	huis van en voor muzikmakers
MUS-E	platform voor professionele kunstenaars in co-creatie
OKAN	onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers
OVSG	Onderwijskoepel van Steden en Gemeenten
SARC	Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
tso	technisch secundair onderwijs
VFL	Vlaams Fonds voor de Letteren
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
vzw	vereniging zonder winstoogmerk